

Dhenn 8 Junij hölttz rättegångh wederuuarande w:tt Samuel Päu-
ellson befallningzman opå Stockhålm's slått

Matthias Trosth Daniell Larß:n

Rådsmän

Peer Suenß:n	Peer Erichßon
Oluff Larß:n	Oluff Hendhrichß:n
Raßmus Anderß:n	Adham Jacobß:n
Suen Joenßon	Anders Larß:n
Hendrich Anderß:n	Hans Thomeß:n
Måns Månß:n	

Opbödz s. Mattz Simonßons gårdh 2 reesann till förschriffne creditorerß
affbetallningh.

Thå tedde sigh för rätten hustru Wallbårg Andersdåtter, Hans båttz-
mans enckia, och klagade till Oluff Pederson båttzman opå Suärdett, barnnföddh i
Suderkiöpingh vthj Östergiöttlandh, fhöregiffuandes, att han för otto daghar
sådhann hade stullitt hånne jfrå redhe peningar tretijo siu d[ale]r vthj huitt
smått myndte och tree d[ale]r kåpparmyndte.

Förbe:tte Oluff Peerßon tillstodh och frijuillig[e]n bekende haffua om nat-
tetijdh oprutett hustru Wallbårgz kista och där vttstullitt pening[a]r, men
jngalunda wille han tillstå sigh denn summa stullitt såsom äganden effterkla-
gar, däddäck meera ähr troende dhänn såsom mish haf:r ähnn dänn såsom
stullitt hade, tilstår sigh ey meer aff kistan tagitt ähnn 10 d[ale]r och dhär aff
förtärtt några daller och 6 d[ale]r jgen bekåmmitt, som i rättens föruarinhg
jnsatte ähre och när hann tillfrågatt bleeff, föregaff han medh dädh första icke
haffua stullitt heele sum[m]an, som honn honom fhörewitte, vtan nekade,
däck gitte sigh ej tiuffnaden aff handom leedha.

Sentens: Effter tiuffnaden ähr tiuffuen i handom tagett och medh färske
gärningh grijpen, kunde rätten honom ey frija, vtan effter tiuffmålla balckens
1 capittell i stadz och 6:tte capittell vthj landz laghen, dömbdes till galga och
green.

Thå tedde sigh för rätten manhaftigh Mathias Franck tilltallandes sinn
moders systers, salige hustru Ellsa Jöransdåtters effterleffde mann, mester
Anders Winkler kruckmakare, bårg:re och jnuånare här sammastädes, om
denn arffz anpart hans moder, hustru Anna, salige Mathiæ Franckz effterleffde
enckia, boendeß wedh Kåpparbårgett, effter sinn syster, be:tte hustru Elsa till-
fallitt ähr. Jnlade förbe:tte Mathiaß Franck i rätten sins modhers vnd-
herschriffne fullmactt, datterat den 12 Majj år 1630, att hon haffuer full-
myndigh giordt sinn sånn samma arff vttfordra dädh honn och honom giffu-
ett och förähratt hade effter be:tte sinn fullmacttz jnehåldh.

Thå inlade mester Anders ett testemente emillom honom och hans hustru
opråttatt, så lydandeß, att denn som effter den andra läffuer, skall behålla allt

effter denn andhra i lösth så well som fasth, som i förrådth finnaß kunne, intett vndan tagitt, allena fämbtjo dall[e]r skulle den effterleffdhee tillställa dän dödeß arffuing[a]r, huilckett testementz breeff jnför rätten opläset bleeff. Sedann effter noga ransakningh befinnes salige hustru Ellsa hafft tree männ, den första war Mickill Muttz kruckmakare medh huilcken honn thuu barnn hade, och i hans lijffzthijdh hade både ått den gårdh, Anders Erichßonn, schriffuare opå Suarttziö, nuu häffdar och besitter på Brunkebeargh, huilcken gårdh Mickill Muttz till be:tte Anders Erichßon för 45 d[ale]r försålt hade anno 1601.

Och när Mickill Muttz genom dödeligh affgångh bleeff hädan rycktt, war bägge barnen, Mickill och Elisabetta, affuittratt deeraß fädherne tillhopa 50 d[ale]r, som Jacob och Jöran kruckmakare betygade, dädh dee medh deeraß eedh hålla wille, om så fordratt warder. Sädann jnträdde hustru Ellsa vthj annat gifftermåell medh Daniell kruckmakare, medh honom åtte barnn hade och bleff dödh i pæstelentien, bleeff så Mickill Muttz barnn döde, försth dättern Elisabeta Mickilsdätter och wartt hannes patrimonium mästedels på hannes begraffningh anuändt, huadh öffuer bleeff, kām modren till halffpartenn, emott hannes sän Mickill, huilckett sitt fädherne vttagitt hade, achtandes förresa ått Tysklandh, och i midhlerthijdh genom dödeligh affgångh bleeff hädan rycktt och kordt för sinn dödh, allt sitt fädherne förslösth, emedhan Daniell och hustru Ellsa hionlagh woro och inga barnn sin emillom hade, kiöptes dänn gårdh, som hustru Elßa sinn tridie mann testementerade Anders Winckleer och nuu på dato, åhr aff heele rådettt gården skattatt för 500 d[ale]r.

Sentens: Rätten kiänner testemente gått så widt dädh jnehåller om löbören. Mester Anders kruckmakare skall behålla alldeleß oqualdh, effter breffz-sens jnehåldh, dän arffzrätt i sielffue gårdhen, i dädh hustru Ellsa Jöransdätter effter sinn andhra man, Daniell kruckmakare, gården emott hans arffuingar halffparten ärfft och heela gården, så well Daniels arffuingars halffua gårdh sinom manne m. Anders testementerat, så well som sinn halffpart, kann ey effter testementz breeffz jnehåldh kiännas ständigdt, vtan åter gångitt effter Daniels arffuingar, huilcke ey jnrjkes åhre, vtan i främmande landh, sådan som arffuett föll på dädh åhr 1623 hijtt aff Tysklandh ey kāmne åhre, vtan så tybtheet slätt ouitterligitt råstuffue rätten förbijgått, så många åhr ständitt, dädh dåck förlänges sädhan kiänneß kunde och nu i dätta sinne effter lagh kiännes danarff, dhär jämbtte dömmes denn fiärde part hustru Ellsa Jöransdätters systher i samme gårdh, till emott dänn fierde part Anders kruckmakare haffua bör, effter sinn döda hustru, erffdebalckens 18 och 19 capitell i stadz-lagen.

Kām för rättenn Eliaß sadellmakare och klagadhe, att Kirstinn Larsdätter, som både här och i staden tillförende haf:r medh tiuffnatt warit angripen och nuu för 5 dagar sädann hade stullitt honom jfrå kettill 1 om 6 ß , quinne särck 1, halskäde 1 för 1 d[a]ll[e]r, 1 huffuudhkläde för 1 ß 16 ö[re].

Och när honn aff be:tte Elia anlagatt bleeff, kunne honn ej neeka till be:tte pertzeller stullitt haffua och dem försålt, nött och förtärtt såsom och opå

Anders Winkler

Denna text redogör för en arvstvist. Vad det egentligen handlar om är Ellsa Jöransdotter som var gift med tre krukmakare. Den siste maken, Anders Winkler, överlevde henne och vi kan förmoda att han var många år yngre än hon. Anledningen till att Ellsa gifte sig med krukmakare var – med största sannolikhet – att hon som kvinna skulle kunna fortsätta verksamheten, det vill säga krukmakeriet. För männen, åtminstone den andre och tredje, var hon en bra partner, eftersom hon förestod ett krukmakeri som de i egenskap av män kunde ta över. Ellsa verkar bara ha haft barn med sin förste make.

Originaltexten är bitvis mycket svårtolkad. Nedanstående text är försök att uttyda den.

Rättegång vid Norrmalms kämnärsrätt, den 8 juni 1630

Vid rätten infann sig herr **Mathias Franck** och krukmakare **Anders Winkler**, som är änkring efter hustru **Ellsa Jöransdotter** och moster till Mathias Franck. Anders Winkler är borgare och invånare på Norrmalm.

Francks ärende gällde det arv som hans mor, hustru **Anna** som bor vid Kopparberget, har fått efter sin syster Ellsa.

Matthias Franck visade i rätten den underskrivna fullmakt som hans mor hade skrivit, daterad 12 maj 1630. Där stod att hon gav sin son rätten att ärva lika med henne.

Då visade krukmakare Anders Winkler ett testamente som han och hans hustru båda hade skrivit under. Den som överlevde den andra skulle ärva allt, både i lös och fast egendom. Inget var undantaget, inte ens det som fanns i förråden. Endast 50 daler skulle den efterlevande ge till den dödas arvingar. Testamentet blev uppläst i rätten.

Efter noggrann undersökning framkom att den avlidna hustru Ellsa hade haft tre äkta män. Den första var **Mickill Muttz** krukmakare som hon hade två barn med. De hade båda ägt den gård på Brunkeberg, som nu Anders Erichsson, skrivare på Svartsjö, nu äger. Mickill Mutz hade sålt gården till Anders Erichsson för 45 daler år 1601.

När Mickil Muttz dog avstod barnen Mickill och Elisabetta gården och fick tillsammans 50 daler. Detta intygades av krukmakarna Jacob och Jöran och om så behövdes kunde de gå ed på detta.

Sedan gifte sig hustru Ellsa med **Daniell krukmakare** som dog i pesten. Han hade åtta barn sedan tidigare. Sedan dog Mickill Muttz barn, först dottern Elisabetha Mickilsdåtter och det mesta av hennes arv gick åt till begravningen. Av det som blev över gick hälften till modern som hon skulle ge till sonen Mickill, som hade uthämtat sitt arv efter fadern, då han skulle göra en resa till Tyskland. Emellertid dog han kort före sin resa och då hade han gjort av med hela sitt fadersarv.

Daniell och Ellsa var gifta men hade inga barn. Tillsammans köpte de den gård som hustru Ellsa senare testamenterade till sin tredje man Anders Winckler. Gården värderas idag till 500 daler.

Dom

Rätten erkänner testamentet så vitt det avser den lösa egendomen. Gården, som hustru Ellsa Jöransdåtter ärvt efter sin andra man Daniell krukmakare, ärvs av Mäster Anders Winkler. Han behåller gården odelad och arvsrätten till själva gården. Den del av arvet som Daniells arvingar har rätt till upphör att gälla, eftersom de inte befinner sig i landet utan i Tyskland och ej har hörts av sedan 1623. Denna del av arvet går därför till den fjärde parten, hustru Anna, som är syster till den avlidna Ellsa Jöransdåtters. Allt efter ärvdabalkens 18 och 19 kapitel i stadslagen.